

Κ.Μ.Ι., ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ (1927 - 1997)

« Η άνθιση και το βίαιο ξερίζωμα ενός επιστημονικού φυτωρίου »

Τον Αύγουστο του 1911 «συνεστήθη» στην Αθήνα το Κτηνιατρικό Μικροβιολογικό Εργαστήριο (Κ.Μ.Ε.) που ανήκε στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν τότε και το Υπουργείο Γεωργίας (ΥΠΓΕ). Το Κ.Μ.Ε. είχε εντολή να εκτελεί «πάσαν κτηνιατρικήν μικροβιολογικήν έρευναν, να παρασκευάζει εμβόλια και άλλα μικροβιολογικά προϊόντα, χρήσιμα στη διάγνωση, προφύλαξη και θεραπεία των λοιμωδών νόσων των ζώων».

Το εργαστήριο ιδρύθηκε και έμεινε στα χαρτιά και μόλις το 1921, όταν ο Μελανίδης, ο πρώτος Έλληνας κτηνίατρος-μικροβιολόγος, επέστρεψε από το Alfort, άρχισε η προσπάθεια εξεύρεσης χώρου για την εγκατάστασή του. Μία αίθουσα στο Ελληνικό Ινστιτούτο Pasteur έλυσε προσωρινά το πρόβλημα. Ο Μελανίδης τοποθετήθηκε Προϊστάμενος και μετά από λίγα χρόνια ήρθε και ο Στυλιανόπουλος ως επιμελητής. Οι δύο τους με υποτυπώδη μέσα δούλεψαν σκληρά βοηθώντας τους κτηνιάτρους του ΥΠΓΕ, της υπαίθρου, κυρίως στην αντιμετώπιση επειγόντων προβλημάτων από μεταδοτικά νοσήματα, παρασκευάζοντας εμβόλια ευλογιάς, άνθρακα και μαλείνη. Ήταν η εποχή, που με τη δωρεά στην Ελλάδα 30 αγελάδων μολυσμένων με λοιμώδη πλευροπνευμονία από τον Χαϊλέ Σελασιέ, απειλήθηκε η βοοτροφία της χώρας και της Ευρώπης. Ταυτόχρονα όμως, άρχισε και η κτηνιατρική έρευνα στη χώρα μας με τη μελέτη των «εξανθηματικών νόσων» των αιγοπροβάτων και της λοιμώδους πλευροπνευμονίας των αιγών, καθώς και η δημοσίευση των πρώτων ερευνητικών εργασιών σε γαλλικά κυρίως περιοδικά.

Το 1926 ξεκίνησε η ανέγερση του πρώτου κτιρίου του ΚΜΕ στο Βοτανικό Κήπο σε χώρο που παραχώρησε το ΥΠΓΕ στη Γεωπονική Σχολή Αθηνών και το 1927 εγκαταστάθηκε σ' αυτό οριστικά το ΚΜΕ. Έτσι άρχισε να αναπτύσσεται η κτηνιατρική έρευνα στην Ελλάδα.

Όταν το κράτος κατάλαβε την προσφορά του ιδρύματος στην κτηνοτροφία και την εθνική οικονομία, χρηματοδότησε την επέκτασή του και το ενίσχυσε με επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό.

Το 1931 κατασκευάστηκε και νέο κτίριο, δίπλα στο παλιό, που προορίζονταν για Σταθμό Οροπαραγωγής καθώς και συγκρότημα σταύλων για τους οροπαραγωγούς ίππους και οικίσκοι πειραματοζώων, χώροι απομόνωσης και άλλα.

Μέχρι το 1940, που άρχισε ο 2^{ος} παγκόσμιος πόλεμος, χώροι και προσωπικό διπλασιάστηκαν. Το 1932 τοποθετήθηκαν οι κτηνίατροι-μικροβιολόγοι Δεμπονέρας και Τζωρτζάκης και αργότερα οι Ζαφειρόπουλος, Χριστοδούλου και Ταρλατζής. Την περίοδο αυτή το ΚΜΕ με τους εκλεκτούς αυτούς ειδικούς κτηνιάτρους βρίσκεται σε πλήρη δραστηριότητα και απόδοση. Πολλά λοιμώδη και παρασιτικά νοσήματα ερευνήθηκαν. Ο Δεμπονέρας διέγνωσε το οίδημα της Σπάρτης των αιγών και πρώτος αυτός στον κόσμο ανακάλυψε τα μυκοπλάσματα, που ονόμασε «virus». Εμβόλια, οροί και αντιγόνα, όπως εντεροτοξιναιμίας, πνευματάνθρακα και λοιμώδους πλευροπνευμονίας, λύσσας, χολέρας ορνιθοειδών, δουρίνης, τετάνου, μάλης και φυματίωσης παράγονταν κανονικά.

Το 1939, το κράτος αναγνωρίζοντας την τεράστια αποστολή του Ιδρύματος για την προστασία της κτηνοτροφίας και της δημόσιας υγείας προήγαγε το ΚΜΕ σε Κτηνιατρικό Μικροβιολογικό Ινστιτούτο (ΚΜΙ) και ίδρυσε Εργαστήρια, όπως εκείνα της Μικροβιολογίας, Βιολογικών Προϊόντων, Παρασιτολογίας, Τοξικολογίας και άλλα., καθιερώνοντας έτσι και θεσμικά την άρτια οργάνωση και λειτουργία του.

Με το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου αρχίζει νέα περίοδος ανάπτυξης και δραστηριότητας του ΚΜΙ. Με αμερικανική βοήθεια προστέθηκε το 1951 νέος όροφος στο δεύτερο κτίριο και αγοράστηκε νέος εξοπλισμός. Την περίοδο αυτή το Ίδρυμα έπρεπε να εκσυγχρονισθεί σύμφωνα με τα καινούργια δεδομένα της επιστήμης που περιελάμβαναν και τον υγειονομικό έλεγχο των τροφίμων ζωϊκής προελεύσεως (Ζ.Π.).

Το 1961 δημιουργούνται και νέα Εργαστήρια, όπως των Διαγνώσεων (στη θέση του Εργαστηρίου Μικροβιολογίας), Διηθητών Ιών,

Βρουκελλώσεων, Νοσημάτων Ορνιθοειδών, Ελέγχου Τροφίμων Ζ.Π., Ιστοπαθολογίας και το 1970 το Εργαστήριο Μαστιτίδων.

Το 1971 το ΚΜΙ μετονομάζεται, κακώς κατά τη γνώμη μας, σε Κτηνιατρικό Ινστιτούτο Λοιμωδών και Παρασιτικών Νόσων (Κ.Ι.Λ.Π.Α.Ν.) και με το νέο οργανισμό της Κτηνιατρικής Υπηρεσίας του ΥΠΓΕ τα Εργαστήρια αυξάνονται σε 12: Ανατομοπαθολογίας (πρώην Ιστοπαθολογίας), Μικροβιολογίας (πρώην Διαγνώσεων), Ίών, Παρασιτολογίας, Βροκελλώσεων, Βιολογικών Προϊόντων, Παθολογίας Πτηνών, Παθολογίας και Υγιεινής Μαστού, Παθολογίας Χοίρου, Παθολογίας Ιχθύων, Παθολογίας Μελισσών και Βιοχημείας. Οι οργανικές θέσεις των κτηνιάτρων καθορίστηκαν σε 20.

Από το 1945 μέχρι το 1977 εργάστηκαν στο ίδρυμα ειδικευμένα στελέχη, η επιστημονική δραστηριότητα των οποίων είναι λίγο πολύ γνωστή στην κτηνιατρική οικογένεια: Α.Γ.Σπαής, Πανέτσος, Δραγώνας, Φραγκόπουλος, Αύφαντής, Καρβουνάρης, Αγγ. Παπαδόπουλος, Παπακυριάκου, Στοφόρος, Βέϊμος, Μάλλιαρης, Μαρίνος, Τσαγκλής, Μενασέ, Σειμένης, Χρ. Παπαδόπουλος, Μαστρογιάννη, Σίμος, Ρώσσης, Ναλμπάντης, Σκυριανός και άλλοι. Οι Χριστοδούλου, Σπαής και Πανέτσος εκλέχθηκαν καθηγητές στο Α.Π.Θ. και οι Ταρλατζής και Στοφόρος στην Α.Γ.Σ. Αθηνών. Γενικά από την ίδρυσή του μέχρι πρό τινος το ΚΜΙ, ο Βοτανικός, υπήρξε το φυτώριο επιστημονικών στελεχών που στελέχωσαν ΑΕΙ, ΤΕΙ, Επιστημονικά Ιδρύματα (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.) και ηγετικές θέσεις του ΥΠΓΕ.

Πολλά θα μπορούσαν να γραφούν για τη συμβολή του ΚΜΙ στο τομέα της μετεκπαίδευσης κτηνιάτρων και άλλων επιστημόνων. Η πλούσια βιβλιοθήκη του συμβάλλει ακόμη στην συνεχή ενημέρωση εκείνων που την έχουν ανάγκη. Υπήρξε περίοδος που λάβαινε 40 επιστημονικά περιοδικά και πολλά νέα βιβλία κτηνιατρικής, μαζί δε με τα περιοδικά και τα βιβλία της Ε.Κ.Ε. που φυλάγονταν εκεί απετέλεσε για μακρύ χρονικό διάστημα πολύτιμη βοήθεια στους Έλληνες κτηνιάτρους.

Σε πολλές ερευνητικές εργασίες το προσωπικό του ιδρύματος συνεργάστηκε με άλλα Ιδρύματα, όπως η Κτηνιατρική Σχολή, η Ιατρική Σχολή και η Γεωπονική Σχολή Αθηνών και με Ελληνικά και ξένα Ινστιτούτα. Συνολικά το επιστημονικό έργο του κατά τη διάρκεια των 70 ετών υπήρξε τεράστιο και απετέλεσε το υπόβαθρο για την άνοδο της κτηνιατρικής και την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στη χώρα και το επιστημονικό έρεισμα της Κτηνιατρικής Υπηρεσίας του ΥΠΓΕ.

Με την ανέγερση νέων κτιρίων στην Αγία Παρασκευή τα Εργαστήρια του Κ.Ι.Λ.ΠΑ.Ν. άρχισαν το 1981 σταδιακά να μεταφέρονται εκεί και στο Βοτανικό έμειναν μόνο το Ινστιτούτο Υγιεινής Τροφίμων Ζ.Π. που σήμερα ανήκει στο ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., και το οποίο τη δεκαετία 1987-97 δημιούργησε ξεχωριστή και σημαντική ιστορία στο χώρο του ελέγχου των τροφίμων. Χιλιάδες δείγματα τροφίμων Ζ.Π., νωπά και κατεψυγμένα, ιχθυηρά, γαλακτοκομικά και άλλα εξετάστηκαν σε όφελος της δημόσιας υγείας.

Είναι γνωστό ότι πρόσφατα ο ιστορικός κτηνιατρικός χώρος του Βοτανικού βεβηλώθηκε, καταστράφηκε και αλλοτριώθηκε για να γίνει χώρος του Γεωργικού Πανεπιστημίου. Έτσι «δυναμικά και βάρβαρα» (Π.Ε.Κ.Δ.Υ., 1997), ξεκληρίστηκε η θρυλική ανέσπερη βυσσινιά φλόγα της κτηνιατρικής επιστήμης στην Ελλάδα που κράτησε τη λάμψη της μέχρι προ τινός, μέσα στο μουντό, ξεθωριασμένο και άτονο «σήμερα» πράσινο του Βοτανικού Κήπου, του συγγενή μας και, κατά τα άλλα, συμπαθούς (πράγματι έχουμε καλούς φίλους εκεί) Γεωργικού Πανεπιστημίου.

Συνάδελφε μη ξεχνάς το ΚΜΙ, μη ξεχνάς το Βοτανικό! Μια επιστημονική κοινότητα που δεν τιμά τις ρίζες της και δεν έχει μνήμες, κινδυνεύει πάντοτε.

Ευάγγελος Κ. Σίμος

Κτηνίατρος

(Επεξεργασία: Αθανάσιος Ε. Τυρπένου)

1. Π.Ε.Κ.Δ.Υ.: Αναστολή λειτουργίας Ινστιτούτου Υγιεινής Τροφίμων Αθηνών Έγγραφο διαμαρτυρία, Αθήνα 1 Σεπτεμβρίου 1997
2. Φραγκόπουλος, Α.Γ.: Κτηνιατρικό Ινστιτούτο Λοιμωδών και Παρασιτικών Νοσημάτων (1921 - 1977), Αθήνα 1977.